

LÄHEMAD ÜRITUSED

Kolmapäeval, 4. jaanuaril kell 12.00 – ESAS-i seltsipäev Eesti Spordimuuseumis. Oma spordi- ja olümpiateest tuleb rääkima olümpiavõitja **Ants Antson**.

Neljapäeval, 19. jaanuaril kell 16.00 – ESAS-i Tallinna osakonna seltsiõhtu Kalevi sportlasklubis (Tallinn, Pärnu mnt. 41), kus külaliseks on **Aime Tobi**.

Kolmapäeval, 1. veebruaril kell 12.00 – ESAS-i seltsipäev Eesti Spordimuuseumis. Meenutama tuleb Eesti spordijuht aastatel 1984–1998 **Mati Mark**.

Neljapäeval, 16. veebruaril ESAS-i Tallinna osakonnal plaanis kõik **Eesti Filmiarhiivi (Ristiku tn 84)** vaatama korvpalliteemalisi filmilõike. Täpsem info veebruari algul Tallinna osakonna juhatuselt.

Kolmapäeval, 1. märtsil 12.00 – ESAS-i seltsipäev Eesti Spordimuuseumis. Päeva esineja on täpsustamisel, kuid kahtlemata saab rahva ees olema huvipakkuv persoon, loodetavasti keegi Torino taliolümpiamängude värskete muljetega.

Laupäeval, 4. märtsil kell 11.00 – Pärnu XI spordiajaloo päev Pärnu Spordiameti ruumes Rüütli tn, 23. Põhiettekande teeb **Karl-Udo Köösel** teemal “60 aastat Pärnu Linna Spordikooli”.

Teisipäeval, 7. märtsil kell 11.00 – Viljandimaa VII spordiajaloo päev Viljandi Maavalitsuse saalis, kus saab uue jätku **Mulgimaa spordielu** käsitlemine ajavahemikul 1945–1965.

Neljapäeval, 23. märtsil kell 16.00 – ESAS-i Tallinna osakonna seltsiõhtu Kalevi sportlasklubis (Tallinn, Pärnu mnt. 41), kuhu on oodata ka põnevad külalist ETV-st.

NB! NB! NB! Teatajas ilmunud informatsiooni seltsi ürituste kohta palume võtta osalemise kutsena, sest postikulude kokkuhoiu vajaduse tõttu ei pruugi iga ürituse kohta eraldi kutset järgneda.

ESAS-i TEGEVUSKAVA 2006. AASTAKS

1. ORGANISATSIOONILINE TEGEVUS

1.1. Seltsi liikmeskonna laiendamine uute liikmetega, eriti noortega	pidev	juhatus
1.2. Koostöö EOK-ga Eesti spordiajaloo uurimise edendamiseks.	pidev	juhatus
1.3. Koostööprojektid spordiajaloo tegelevate isikute ja organisatsioonidega	pidev	juhatus
1.4. Spordiala liitudes spordiajaloo uurijate (toimkondade) ellukutsumise ja alade ajalugude uurimise taotlemise jätkamine	pidev	juhatus
1.5. Oma tegevuse info levitamine internetis (ESM koduleheküljel), selle pidev täiendamine ja uuendamine	pidev	juhatus ja D. Lell

2. SELTSITEGEVUS

2.1. ESAS-i seltsipäevad	iga kuu	juhatus
2.2. Tallinna Osakonna kohvikklubi õhtud	vast. gr.	TO juh.
2.3. Pärnu XI spordiajaloo päev	4. märts	kohalik aktiiv
2.4. Viljandi VII spordiajaloo päev	7. märts	kohalik aktiiv
2.5. Ess "Kalev" ajaloopäev	aprill	Kalev ja TO
2.6. Viljandi VIII spordiajaloo päev	november	kohalik aktiiv
2.7. ESAS VI konverents ja aastakoosolek	28. nov.	juhatus

3. METOODILINE TÖÖ JA KOOLITUS

3.1. Koolituspäev	3. mai	juhatus
3.2. Koolituspäev	4. okt.	TO juhatus
3.3. Suvekool Lagedil	5.–6. aug.	juhatus

4. UURIMISTÖÖ- JA KIRJASTAMINE

4.1. Teataja väljaandmine	iga kv.	E. Mainla
4.2. Toimetised nr. 6 toimetamise jätkamine ja trükkimine	I–III kv.	L. Martis E. Mainla

4.3. Toimetised nr. 7 toimetamine ja trükiks ettevalmistamine	I–IV kv.	E. Mainla
4.4. Eesti spordikronoloogia koostamise ettevalmistamise jätkamine	I–IV kv.	toimkond
4.5. Teemade “Eesti meistrivõistluste arengulugu” ja “Meie rekord” uurimise jätkamine	I–IV kv.	TO juhatus
4.6. Projekti “Eesti spordi aastaraamat 1940–1955” I osa trükiks ettevalmistamine	I–IV kv.	TO juhatus
5. MAJANDUSTEGEVUS		
5.1. Liikmemaksude kogumine	pidev	laekurid
5.2. Fondidest toetuste taotlemine	pidev	juhatus
5.3. Majandusküsimuste lahendamine	pidev	juhatus

Hea seltsikaaslane! Palun anna 4. jaanuariks juhatusale teada oma arvamusest ja ettepanekutest uue aasta tegevuskava suhtes – mida vajalik lisada, muuta, parandada.

KROONIKA

KOOLITUS RAHVUSRAAMATUKOGUS

Ille Palm

5. oktoobril korraldas ESASi päeva Tallinna osakond, viies huvilised tutvuma Rahvusraamatukoguga. Kohale tulnud 20 inimesele tegi põhjaliku ülevaate koos jalutuskäiguga läbi ruumide raamatukogu toimetaja **Inna Saaret**.

Kaks esimest korrust (tgelikult keldrikorruksed) on hoidlad, mida me siiski ei näinud. 3. korrusel läbisime nn. Viiralti galerii, kus seintel on hulgaliselt Eduard Viiralti teoseid, tutvusime arhiivraamatukogu lugemissaalis seal töötamise võimalustega ning vaatasime põnevat näitust "Tõllaga ja tõllata" harulduste kogu näitusesaalis.

Kuna 4. korrus on administratsioonikorrus, suundusime viiendale, kus suures teatmesaalis on veel alles kaartkatalooge. Kuigi igal pool on võimalik kasutada arvutiandmebaase, pole veel jõutud kõiki kartoteeke arvutisse kanda. Samas on EW, Euroopa Liidu ja põhjamaade saalid, ühiskonnateaduste saal. Käepärast on palju teatmeteoseid.

6. korrusel paiknevad lugemissaalid, neist üks parlamendi raamatukogu, uuemal ajal õiguskirjanduse saaliks nimetatud. Samal korrusel on auditoorium, arvutisaal, näitusesaal. Parajasti on näitusesaalis üleval väljapanek Rahvusraamatukogu = Riigiraamatukogu hoonetest ja nende asupaikadest.

7. korrusel on üldlugemisaal, kus rohkesti raamatuid avariileil. Seltskond tundis huvi spordikirjanduse vastu. Samas on ajalehed-ajakirjad.

*Seltsi liikmed Rahvusraamatukogu kataloogide juures
pr Saareti (par.3.) seletusi kuulamas*

Pr. Saaret tutvustas ESTERit, mis töötab veidi teisiti kui Tartu Ülikooli raamatukogus. Sellel korrusel asuvad ka saksakeelsete riikide (Šveits, Austria, Saksamaa) saalid ning prantsuse areaal, rajatud nende riikide toel.

Viimasel, 8. korrusel asuvad muusikasaal, kunstisaal, teatri- ja filmisaal ning geograafia-kartograafia saal. Nautisime ka vaateid kõrgemate korruste akendest mitmesse suunda.

Õppekäik oli väga kasulik, ka neile, kes on juba Rahvusraamatukogu lugejad, kuid pole igasse tema soppi veel sattunud.

SPORDIMUUSEUM VÕÕRUSTAS SOOME KOLLEEGE

17.–18. oktoobril viibis Tartus Soome Spordimuuseumi 3-liikmeline esindus eesotsas direktor Pekka Honkaneniga. Delegatsiooni kuulus ka Soome Spordiajaloo Seltsi uus sekretär Vesa Tikander. Külalised tutvusid Eesti Spordimuuseumi püsiekspositsiooni ning hoidlatega. Pekka Honkanen andis ülevaate Soome Spordimuuseumi tegevusest, ühises vestlusringis kerkisid üles küsimused alates üldisest kogumispoliitikast ning lõpetades kogude digitaliseerimisega. Vastastikku kasulikke teadmisi ammutasid kohtumiselt mõlemad osapooled. Soome Spordimuuseumiga seovad Eesti Spordimuuseumit pikaajalised koostöösidemed. Seekordsel kohtumisel arutati ka edasisi koostööplaane ja -võimalusi tulenevalt Eesti astumisest Euroopa Liidu liikmeks.

GERD KANTER SPORDIMUUSEUMIS

Gerd Kanter olümpiasaalis

19. oktoobril oli spordimuuseumi kohtumisele maailma ühe parema kettaheitja Gerd Kanteriga kogunenud ligi 100 spordisõpra, kellest külalise suureks heameeleks enamuse moodustasid lapsed. Seltskonnale vastavalt toimus kohtumine vabas ja sundimatus õhkkonnas, kus vastuseid saadi kõikvõimalikele küsimustele. Elevust tekitas ka Kanteri käesoleva aasta augustis kergejõustiku maailmameistrivõistlustel Helsingis võidetud hõbemedal, mille külaline lahkelt saali ringlema lubas. Kõik soovijad võisid medalit ka oma kaela proovida. Autogrammihuvilistele oli spordimuuseum ette valmistanud Gerd Kanteri foto, millele sai mälestuseks sellelt põnevalt kohtumiselt ise võtta kettamehelt allkiri.

Gerd Kanteri MM-võistluste hõbemedal, samuti ketas ja heitesussid jäävad veel mõneks ajaks muuseumi püsinäitusele kõiki külastajaid rõõmustama. Seega on kõigil, kes kohtumisele ei jõudnud, aga tahaksid Kanteri medalit uudistada, võimalik seda veel mõni aeg spordimuuseumis näha.

KARGAJATE PÄEV

29. oktoobril toimus spordimuuseumis hüppealadele pühendatud üritus - Kargajate päev. Päev tõi muuseumisse üle 70 inimese, peamiselt meie eri põlvkondade kõrgus-, teivas-, kaugus- ja kolmikhüppajaid, kes meenutasid põnevaid seiku oma sportlasteelt ning analüüsid hüppealade arengut ning tulevikku.

Kargajate päeva avas Eesti Kergejõustikuliidu peatreener Aivo Normak, kes rõhutas kergejõustikuliidu peamist ülesannet – kergejõustiku tänase ja homse päeva hea käekäigu eest hoolitsemist. See oli justkui vabanduseks asjaolule, et kergejõustikuliit ei leidnud võimalust või vajadust Kargajate päevale kui peamiselt minevikku tagasivaatavale üritusele õlga alla panna. Järgnevalt sai sõna Enn Mainla, kes tutvustas hüppajatele pühendatud trükist. Seekordne trükis – „Abramsist Aleksejevini” – on juba kolmas omataoliste seas. Eelnevatel aastatel on spordimuuseum hakkama saanud kesk- ja pikamaajooksjate („Lossmanist Loskutovini”) ja heitjate („Tõnsonist Tammertini”) tegemisi kajastavate väljaannetega. Esitluse lõpul kinkis Enn Mainla ühe eksemplari ka Aivo

Normakule ettepanekuga järgmistel kordadel siiski taoliste ettevõtmistele kaasa aidata.

Erlend Teemägi

Paavo Kivine

Põhiettekan djatest sai esimesena sõna Erlend Teemägi, kes andis põhjaliku statistilise ülevaate hüppealade arengust Eestis läbi aegade. Teemäele järgnes endise kaugushüppaja Paavo Kivise tagasivaade oma sportlasaega 1960. aastatel. Kaugushüppajate teemat jätkas Tiina Torop, kelle emotsionaalne ettekanne keskendus naiste ootustele ja lootustele ning võimalustele hakkama saada nii mehisel eluvaldkonnas kui seda sport on. Ta rõhutas kurba asjaolu, et kui noorte hulgas veel sportivaid tüdrukuid on, siis täiskasvanuna nad tavaliselt sporti enam edasi ei tee. Puudub ka hästitoimiv süsteem, mis toetaks noorsportlaste üleminekut täiskasvanute sekka. Viimast rõhutasid mitmed teisedki sõnavõtjad. Kaugushüppajate teema lõpetas meie kõige nimekam kaugushüppaja Tõnu Lepik, kes muhedas toonis meenutas oma sporditee algust, treeninguid ning põnevaid seiku võistlustelt. Lepik rõhutas mitmekülgsuse tähtsust (ise on ta tegelenud tennise, jalgpalli, kümnevõistluse jt aladega), samuti mängulise treeningu ülesehituse vajalikkust laste puhul. Lepiku järel oli kord oma sporditeed meenutada teivashüppaja Rein Soku käes. Kuulajad said teada, et tema soov oli saada hoopiski kümnevõistlejaks, kuid kümnevõistlejate treeningrühma mittepääsenuna tuli tõsisemalt tegelema hakata hoopis teivashüppega. Rein Soku kümnevõistluse unistuse täitis aga üks tema õpilastest-teivashüppajatest ning see oli Erki Nool. Päeva lõpetas Eesti Kergejõustikuliidu Treenerite Nõukogu hüppealade vanemtreener Allan Elerand, kes analüüsis hüppealade hetkeseisu ja

perspektiive. Eleranna ettekanne oli positiivses toonis ning andis lootust, et peagi võib ka hüppajatelt jälle tiitlivõistluste medaleid loota. Eriti rõõmustavana tõi ta esile Kaire Leibaku selle aasta saavutusi ning tulemusi.

Ettekannetele järgnenud diskussiooni käigus astusid üles veel mitmedki kohaletulnud. Aarand Roos märkis, et sportlased pole alati saanud treenida ja võistelda oma soovide ja tahte kohaselt. II maailmasõda pillutas teiste seas nii itta kui läände ka hulgaliselt oma elu tippvormis olnud sportlasi, kelledest nii mitmelgi jäid seetõttu võidud ja tiitlid saamata. Heino Apart meenutas oma nappi ilmajäämist 1952. aasta NSV Liidu meistrivõistluste kuldmedalist kõrgushüppes, Ülo Iter Eesti teivashüpperekordi viimist 5 meetrini, Tõnis Lepiku rõhutas hoolivuse ja ühtekuuluvustunde tähtsust nii spordis kui igapäevaelus, Helgi Kivi rääkis aga sportlikust hingest ja vaimujõust, samuti naistreeneri hakkamasaamisest meeste seltskonnas. Vladimir Žulin tutvustas põgusalt ühte oma väga kirju elusaatusega õpilast, 2-meetri-meest kõrgushüppes Rein Müllersoni, keda laiem avalikkus tunneb õigusteadlase ja poliitikuna. Eesti praeguseni kehtiva teivashüppe rekordi omanik Valeri Bukrejev kõneles enda näitel tippsportlase edukast üleminekust spordirajalt tavaellu. Hetkel juhib ta mitut firmat, mis tegelevad spordirajatiste ehitamisega Eestis, Lätis, Leedus, Venemaal ja mujalgi.

Vladimir Žulin

Valeri Bukrejev ja Martin Kutman

Kargajate päeva juhtis nii Eesti kui Gruusia meister ja rekordiomanik teivashüppes, teenekas treener ja pedagoog Martin Kutman, kel jätkus tabavaid selgitusi ja vahemärkuseid kõikide ettekannete kohta. Päeva lõpul tõdesid

kohalolnud, et taoliste ürituste korraldamine on ainult tervitatav. Muuseumipoolsed korraldajad lubasid, et taolised kokkusaamised ka jätkuvad. Järge ootavad sprinterid, kümnevõistlejad ja käijad.

Hüppealade näitusel Spordimuuseumi keldrigaleriis on olümpiavõitjatele Jüri Tarmakule ja Jaak Uudmäele pühendatud terve ruum. Näitust saab vaadata ka veel jaanuaris

TRÜKIS HÜPPEALADE STATISTIKAST

29. oktoobril spordimuuseumi esitletud trükist kannab nime "Abramsist Aleksejevini" ning mis annab hea ülevaate hüppealade arengust Eestis.

Väljaande põhikoostajaks on Erlend Teemägi, abiks on talle olnud Enn Mainla (toimetaja), Rait Männik, Aare Oja ja Ilmar Voltri. Lugeja leiab trükise kaante vahelt meie hüppajate peaaegu sajandivanuse loo, samuti hüppealade edetabelid aastakümnete lõikes, hüppealade arengugraafikud ning Eesti rekordite arengutabelid. Lisaks on raamatus kohti leidnud Eesti hüppajate kõigi aegade suhteline edetabel võrreldes maailmarekordiga, ülevaade parimatest Eesti hüppajatest maailma ja Euroopa edetabelites ning aastakümnete parimate hüppajate lühielulood.

Rikkalikult illustreeritud 80-leheküljeline trükis maksab Eesti Spordimuuseumi poes 30 krooni.

KÜLAS EVALD ROOMA

Ille Palm

Eakat vanahärrat (sündinud 6.07.1911), keda tuntakse ka Eskimo-onu nime all, oli kuulamas 25 inimest.

Härra Rooma rääkis elavalt oma noorusaja sportimisest, milles esikohal olid veega seotud alad ja tegevused (ujumine, paadisõit, ka veesuusatamine), kuid ta on tegelenud ka uisutamise, suusatamise, võrkpalli ja jääpalliga. Aktiivse ja tehnikahuvilise noorukina ehitas ta ise paadi, sai juba 1929. aastal paadijuhi tunnistuse ja sõidutas huvilisi Emajõel. Hiljem oli ka taksojuht.

Eluaegse tartlasena mäletab härra Rooma palju linnas toimunud sündmusi, hea mälu tõttu hästi ka detaile. Ta on üles ehitanud Tartu Külkhoone ja Balbiino jäätisetootmise. Sellest küll seekord juttu ei olnud, kuid härra Rooma hoopis kostitas kuulajaid maitsva jäätisega.

Evald Rooma vestlushoos

TALLINNA OSAKOND TEGI KOKKUVÕTTEID

17. novembril toimus aruande-valimiskoosolek ESAS-i Tallinna osakonnas. Osakonna esimees **Rein Järva** esitas juhatuse aruande, mille toome alljärgnevalt ära tervikuna:

Kiirrongi kiirusel on möödunud need kaks aastat, mis meid lahutavad eelmisest aruandlusest ja valimistest, 20. novembril 2003. a. Selle aja sisse mahub nii võite kui kaotusi. Kaotused on olnud korvamatud. Enam ei ole meie keskel Eesti spordiajaloo kõige suuremat teadjameest Eugen Piisangut, samuti on lahkunud igavikuteele Eesti laskespordi ajaloo suur tundja Heino Mahlapuu. Siinkohal mälestame neid hetkeks. Meie võiduks on kõik see meie töö tulemuslik külg, mis kahe aasta sisse mahub. Tõstaksin esikohale meie liikmete koostatud või nende osalusel ilmunud kõvade või pehmete kaante vahel ilmunud trükised, kus on suuremal või vähemal määral kajastatud Eesti spordiajalugu. Püüame meenutada, mis on ilmunud:

1. Eesti Spordi Aastaraamat 2003. ja 2004.

Koostaja Juhan Maidlo, kaasautorid 15 meie seltsi liiget.

2. *“Kalevi” ajalooraamatute sarjast 4. osa – võimlemine. Koostaja Juhan Maidlo.*
3. *Eesti Kergejõustik, Edetabelid läbi aegade. Üks koostajaist Erlend Teemägi.*
4. *Brošüürid Lossmanist – Loskutovist, Tõnsonist Tammertini ja äsja Abramist Aleksejevini. Üks koostajaist Erlend Teemägi.*
5. *“Poksimeistrid”. Autor Rein Pajur.*
6. *Aarend Roos – raamat Aleksander Kreegist intrigeeriva pealkirjaga “Ära Sa tule siia meistritiitlit kaitsma”.*
7. *Eesti matkamise kronoloogia. Koostaja Kalju-Mihkel Johannes.*

Meie liikmetel on iga-aastaselt ammendamatu võimalus enda uurimuste esitamiseks Eesti Spordimuuseumi ja ESAS-i spordiajaloolise teatmematerjali kogumise võistlusele. Seda väljundit võiks muidugi senisest aktiivsemalt kasutada. Viimasel kahel aastal on äramärkimist pälvinud ka meie liikmete tööd. II auhinna vääriliseks tunnistati Aarand Roos 2004. aastal juba nimetatud uurimuse eest Aleksander Kreegist ja 2005. aastal Heino Sisask Eesti–Soome spordisidemete uurimuse eest. 2005. aastal sai eriauhinna Hilja Gurzinski töö “Jalgrattasport 2004. a. (kahes osas), kui parim spordiala teatmematerjali kogu. Ergutusauhinna pälvisid 2004. aastal Kalju-Mihkel Johannes Matkasündmuste kroonika eest (Aja sammud III. 1946–1989) ja 2005. aastal Otto Lahi VSÜ Lokomotiiv 1940–1941 eest. Siinkohal on paslik kõiki auhinnatuid tagantjärele veelkord tänada nende panuse eest Eesti spordiajaloo jäädvustamisel.

Tallinna osakonna liikmetele, kellest oli moodustatud 22 liikmeline töörühm, oli möödunud kahe aasta jooksul läbivaks ja kandvaks teemaks “Eesti Spordi Aastaraamatu 1940–1955” käsikirja koostamine. Seda projekti sai korduvalt arutatud nii kitsamas kui laiemas ringis. Meie liikmed on selle projekti kallal palju vaeva näinud, aga tulemused on ka silmnähtavad. Tänapäevaks on koos ligi 1200 lehekülge käsikirjalist materjali, mis on suuremas osas ka elektrooniliselt sisestatud. Eesti Kultuurkapital on toetanud sisestamist arvutisse ja nüüd oleme juba teinud edasised konkreetset taotlused trükkimise rahastamiseks 2006. või 2007. a. jooksul. Selle projekti juures on erilised tänusõnad pälvinud meie auliige Erlend Teemägi, kes lisaks niigi mahukale kergejõustiku osale võttis enda koostada ka teised talle vähem tuttavad spordialad – tennis, purjetamine, jääpurjetamine, maadlus, aga ka Aime Tobi, kes võttis enda hooleks kokku panna võrkpalli ja sõudmise, samuti talle n.ö. võõrad alad. Ja ka Juhan Maidlo, kes pani kokku lisaks võimlemisele veel ratsutamise, moodsa viievõistluse ja uisutamise. Oleme jõudnud töö käigus arvamusele, et see trükkis võiks olla ESAS-i ja Eesti Kultuuriministeeriumi ühisväljaanne. Ainuüksi meil, kes me oleme mittetulundusühing, on sellise mahuga teatmeteost raske välja anda, taga peab olema ka riigi toetus Kultuuriministeeriumi näol.

Möödunud perioodil jätkas Tallinna osakond oma osakonna päevade korraldamist, mis toimusid reeglina Kalevi Sportlasklubis. Nendele üritustele on sisu andnud meie külalised. “Külal” on käinud Uno Aava ja Heino Sisask ning

päris külalistena spordiperekond Kruusid, Mihhail Velsvebel, Veiko Siimar ja Helmut Puur.

Neljal korral on Tallinna osakonna korraldada olnud üleseltsilised päevad. Jätku said juba varemalt käsitle all olnud teemad:

1) Eesti meistrivõistluste arengulugu

2) Meie rekord.

Meistrivõistluste arengust tegid ettekande Jaan Ahi (jäähokist) ja Toivo Viilep (ujumisest). Kergejõustiku rekordite arengust rääkis Erlend Teemägi ja tõstmise rekordite arengust Henn Saarmann. Nüüd jääb loota, et Seltsil jätkuks vahendeid nende ja ka varasemate samateemaliste uurimuste avaldamiseks Toimetistes.

Kahel korral on Tallinna osakond korraldanud koolituspäeva – käidi Riigiarhiivi Madara tn hoones ja viimati Rahvusraamatukogus. Loodame, et need käigud on kasuks tulnud meie uurijatele nimetatud uurimiskohtades paremaks hakkamasaamiseks.

Kahel korral korraldasime käigu Eesti Filmiarhiivi, kus meile ühel korral demonstreeriti Nõukogude Eesti ringvaadetest kokkupanud spordinurkade kollaaži ja teisel korral kergejõustikufilmisid.

Tallinna liikmed osalesid ka mõlemal suvel Peipsi ääres Lagedil peetud Seltsi suvekoolis. Tõsi – inimeste osavõtt on olnud loodetust kesisem. Mõlemal aastal käis Peipsi ääres vaid alla 10 meie osakonna liikme.

Tõstaksin esile veel ühe ürituse, selle päris viimase oktoobrikuise käigu Lagedile, Pirita jõe ääres Eesti Vabadusvõitluse muuseumisse. Siin on küll spordiga vähe seost, kuid meile, kes me oma loomult oleme ajaloo huvilised, oli see hingeliselt väga kosutav külastuskäik. Igapäevaelus kipume ju unustama, et meie tänane vaba Eesti riik ei ole meile kingitud, vaid see on kätte võideldud, sealhulgas ka mitmete siinolijate lähisugulaste vere hinnaga. Ka teie ees ülesastuja onu ehk ema venna, ühe Saaremaa noormehe elu hinnaga.

Liikmelisusest. 1. novembri 2005 seisuga oli meie osakonna nimekirjas kokku täpselt 50 inimest. Möödunud kahe aastaga on liikmeks juurde tulnud neli inimest – Märt Ibrus, Erki Keel, Villem Lüüs ja sealhulgas viimasena liitunud Enno Karrisoo tuli meie liikmeks väga aktiivse hoiakuga. Senini “surnud seisus” olnud käsipalli ajaloo uurimine on nüüd tänu temale paigast nihkunud. Juba sünnib midagi tulevase käsipalli ajaloo raamatu jaoks ja Enno Karrisoo, kui ise selle ala pioneer Eestis, koondab nüüd ka käsipalli veterane erinevates käsipalli keskustes.

Jätkuvalt on probleemiks nooremate liikmete juurdetulek. Peame jälle kord nentima, et ajaloo vastu huvi tekib küpsemas eas. Ometi peame tegema jõupingutusi, et leida spordiajaloo huvilisi nooremast generatsioonist ja neid ka rakendada, Hea näide on siinkohal noorem seltsikaaslane Arvi Matvei, kes näitas ise initsiatiivi kui küsis uurimistemaatikat. Nüüdseks on ta tõhusalt öla alla pannud Eest jalgpalliajaloo teatmematerjali kogumisele aastaraamatu 1940–1955 tarvis.

Mõni sõna osakonna juhatuse tööst. Juhatuse valiti kaks aastat tagasi viieliikmelisena, peale siinkohal aruandja veel Juhan Maidlo – aseesimees, Õilme Trisberg – sekretär-laekur ja liikmetena Erlend Teemägi ja Valdur Tamming. Konkreetset juhatuse koosoleku sildi all oleme ehk vähe kohtunud, samas on olnud üleskerkinud küsimuste lahendamiseks tihe omavaheline suhtlus. Südamega on asja juures olnud meie sekretär Õilme Trisberg, kes kohati lausa emaliku hoolega on liikmeid üritustele kutsunud, kuigi info on aegsasti seltsi Teatajas avaldatud. Suurt koormust on kandnud meie auliikmed Juhan Maidlo ja Erlend Teemägi, kes oma küpses eas on olnud uskumatult tublid ja kelle päevade suurimaks sisuks ongi Eesti spordiajaloo uurimine, koostamine ja avaldamine. Nende tegevus on olnud meie liikmete seast ka kõige tulemuslikum ja mitte asjata ei pälvinud nad kahel eelneval aastal Seltsi auliikme nimetust.

Aktiivse hoiakuga ja kõigis küsimustes-probleemides kaasaráákijana on ennast náidanud Valdur Tamming, kes muide paljudele siinolijaile ehk teadmata on ka Eesti Spordilehe sõprade klubi eestvedaja. Eks seegi fakt náitab armastust Eesti spordi vastu. Eesti Spordilehega seondub aga ka üks sügav mure. Nimelt kaob ára iseseisev ájaleht, see sulandub Eesti Päevalehega, mis on aga árilise suunitlusega ájaleht. Páris tõenäoline, et selline spordileht päevalehe vaheleheena kaotab selle spordikultuuriloolise väärtuse, mille ta tänaseks on saavutanud. See oleks suur kaotus Eesti kultuurile.

Veel ühest asjast sooviks ráákida. Kui mäletate, siis siinkõneleja tegi teile paar aastat tagasi ettepaneku kirja panna ka enda spordibiograafia – teisi me ju uurime, miks siis mitte ennast ise jäädvustada, kes siis veel paremini iseennast

tunneb. See üleskutse paraku pálvís kasinat vastukaja. Meenub, et vaid Uno Aava ja Ants Männiste panid enda spordilood kirja ja nüüd on see materjal spordimuuseumi arhiivis. Ettepanek on aga jõus edasi, nii et jäädvustame endi spordielulood ka must-valgele.

Eesti spordiajalugu on ettekandja meelest niivõrd kaasakiskuv ja huvitav kultuurivaldkond ja sellega tegelemine, mingi teema uurimine ja millegi trükise kokkupanek suur rahuldus, paraku ei võimalda igapäevane põhitöö sellele sügavuti pühenduda. Selline vastuolu on ettekandjat vaevanud ka need viimased kaks aruandeaastat.

◀ Rein Järva aru andmas

Koosolijad andsid tehtule kiitva hinnangu ja valisid osakonna esimeheks tagasi **Rein Järva**. Juhatuses jätkavad aseesimehena **Juhan Maidlo** ning liikmetena **Erlend Teemägi** ja **Valdur Tamming**. Sekretär-laekuri ülesanded usaldati seekord **Viive Reesare** hooleks.

ARUANDE-VALIMISKOOSOLEK JA ETTEKANDEPÄEV

Ille Palm

Eesti Spordimuuseumi saalis oli 28. novembril kohal on 53 seltsi liiget ja esitatud oli 12 liikme volikirjad. Kuna Seltsis oli hetkel 129 liiget, siis oli kvoorum koosoleku läbiviimiseks olemas. Koosolekut valiti juhatama Paul Kuldkepp ja protokollima Ille Palm.

ESAS-i juhatuse VIII koosseisu aruande perioodi 2003–2005 kohta esitas Seltsi esimees **Enn Mainla**. Aruande teksti toome väikeste kärbetega:

ESAS täiskogu 7. aruande-valimiskoosolek toimus 2003. aasta 28. novembril Eesti Spordimuuseumi ruumes Tartus, Rüütli tänavas. Juhatuses koosseisu otsustati tõsta tagasi viielt liikmelt seitsmele ja valijate tahtel ametisse asunud juhatus jagas oma esimesel koosolekul ametid nii: esimehe Enn Mainla kõrval asusid tööle aseesimeestena Rein Järva ja Arthur Ruusmaa, teadussekretärina Juhan Maidlo ja kirjatoimetajana Ille Palm, laekur-varahoidja (ka nõ noorteprobleemid) kohustus jäi Rait Männiku ja pressiküsimused Tiit Lääne hooleks. Seltsi raamatupidamise korraldamiseks otsustati endiselt abi paluda Spordimuuseumi raamatupidajalt Hilja Nõmmojalt. Revisjonikomisjoni valiti tagasi Mai Luik, Endla Peets ja Johannes Miller.

Seltsi liikmeskond on jätkanud aruandeperioodil tõusukõverat ja jõudnud 129-ni. Ja seda vaatamata sellele, et pidime saatma manalateele mitmed teenekad seltsiliikmed. Langetame pea kahe viimasel aastal lahkunud Viktor Kapi, Eugen Piisangu, August Tähnase, Ülo Vilderi ja Heino Mahlapuu mälestuseks.

Selle kurva meenutuse kõrval tunneme rahuldust, et meiega on ühinenud aruandeperioodi jooksul 19 uut teotahtelist spordiajaloo huvilist, kelle hulgas enamus on spordiringkondades juba ammutuntud nimed: Lembit Pettai, Evi Krass, Ago Marksoo, Märt Ibrus, Erki Keel, Gunnar Johannes Veeber, Arno Sillat, Helmut Valgmaa, Aavo Lind, Väino Viilup, Richard Rooden, Ülo Lindpere, Karl-Udo Köösel, Heldur Käärats, Aigar Saliste, Enno Karrisoo, Villem Lüüis, Ilmar Voltri, Viive Reesar. Lisandus ka neli välisliiget Kanadast – Ants Aug, Jaan Schaer, Helgi Pedel ja toetajaliikmena Hans Moks.

Seltsi aastakoosolekul 2004, mis peeti koos olümpiateemalise V teaduskonverentsiga Tartus, võeti kokku esimese tööaasta tulemused. Kui tuletame meelde siis räägitu ja lisame juurde sellel aastal toimunu, saab seltsi tegemised lühidalt kokku võtta alljärgnevalt.

Juhatus pidas nõu reeglina kord kvartalis, kuid kitsamas ringis arutati probleeme muidugi ka jooksvalt töö käigus.

Seltsipäevi peeti 22, mille raames ka 4 koolituspäeva.

Tarkust käidi nõutamas Eesti Ajalooarhiivi Vahi tänava hoidlas Tartus ja Riigiarhiivi Madara tänava hoidlas Tallinnas, Tartu Ülikooli Raamatukogus ja Eesti Rahvusraamatukogus.

Tallinna osakonna korraldamisel oli lisaks võimalus end kahel korral harida vanade spordifilmide vaatamisega Eesti Filmiarhiivis ja uusi teadmisi hangiti ka Eesti Vabadusvõitlejate Muuseumist Lagedil.

Tallinna Matkamajas toimunud seltsipäevadel jätkati Eesti rekordi (Erlend Teemägi – kergejõustik) ja meistrivõistluste (Jaan Ahi – jäähoki, Toivo Viilep – ujumine, lisaks kohtumine Veiko Siimariga) arenguloo käsitlemist.

Põhjalikumalt Tallinna osakonna tegemistest on juttu Tallinna osakonna aruandes (vt. lk. 9–12).

Seltsipäevadel Eesti Spordimuuseumis kohtuti mitmete teenekate spordiinimestega, kes ilmselt ei vaja pikemat tutvustamist ühelegi spordisõbrale – Jüri Tamm, Viljar Loor, Tõnu Luik, Juhan Unger, Aarand Roos, Vello Lään, Tiit Lääne, Kalju Pluutus, Heino Sisask, Uno Aavola, Fjodor Koltšin, Uno Ausmees, Mart Vilt, Mirjam Liimask, Kersti ja Mehis Viru. Samavõrd huvitav ja hariv oli Toronto Ülikooli professori Jüri Kivimäe, Soome spordiajaloolase Jarkko Kemppi ja Tartu Emajõe kapteni Evald Rooma jutt. Spordiajaloo seltsi liikmed olid osalised eelmisel aastal Eesti Spordimuuseumis toimunud paiskajate päeval, mil ilmus ka kaks trükist – „Tõnsonist Tammertini“ ja täiendatud kordustrükk „Lossmanist Loskutovini“, samuti käesoleval aastal „Kargajate päeval“ koos trükise „Abramsist Aleksejevini“ esitlemisega. Nende trükiste koostamisel olid tegevad mitmed seltsiliikmed, kellest eriti tahaks esile tõsta Erlend Teemäe panust.

Tartu spordiveteranide Peipsiäärses suvekodus Lagedil viidi mõlemal suvel läbi suvekoolid. Eelmisel aastal arutasid 24 „koolilast“ elavalt spordistatistika probleeme, tänavu 23 õppurit said tarkust juurde intervjuerimises.

Seltsi Teataja ilmus regulaarselt kord kvartalis, st. sellel vahemikul ilmus kaheksa numbrit (nr. 28–35, koostas ja toimetas Enn Mainla).

Kiidelda ei saa Toimetiste ilmunisega. Aastase hilinemisega nägi trükivalgust Toimetiste viies number, sisuks okupatsiooniperiood 1941–1944, kuid paraku aastast pole jätkunud naisvõimlemist käsitleva kuuenda numbri ilmutamiseks.

ESAS on olnud jätkuvalt Eesti Spordimuuseumi koostööpartneriks traditsioonilistel teatmematerjali kogumise võistlustel. Kui XXVII võistlusele 2004. aastal laekus 14 autorilt 16 tööd 1003 lehel, siis tänavu XXVIII võistlusele 61 autorilt 63 tööd 2796 lehel. Arvu mõjutas tudengite kaasamine. Seltsi liikmetest on aktiivsemate autorite ring viimastel aastatel õnneks või kahjuks üsna vähe muutunud. Suveräänsele liidrikolmikule: Vello Viirsalu, Nora Kutti, Vambola

Rommel tahaks näha tõsisemat konkurentsi, milleks mõned märgid siiski ka lootust annavad.

Johannes Nittimi eestvõttel edukalt alanud Kalevi ajaloopäevade traditsioon jätkus peale aastast pausi jalgpalliteemaga.

Regioonidest väärrib esiletõstmist Pärnu, kus Vambola Remmeli käimalükatud spordiajaloo päevade sari saab igal aastal uue numbri ja tänavu jõudis pisikese juubelini - korraldati juba X Pärnu spordiajaloo päev.

Energiliselt on asunud oma ajaloomaterjale koondama mulgid. 2002. aasta algul esitletud väljaande „Viljandimaa spordiloost kuni 1945“ järje koostamise ergutuseks on kahe aasta jooksul toimunud jällegi kolm spordiajaloo päeva, kahjuks küll sellel kuul toimuma pidanud VII ajaloopäev lükkus järgmisse aastasse.

Aktiivsust ilmutab Ida-Virumaa, kus eelmisel aastal räägiti Gunnar Johannes Veeberi initsiatiivil motospordis ja sellel talvel jõuti Ilmar Taluste initsiatiivil läbi viia koguni talvekool, kus suusamõnude kõrval sai kuulda sporditegemistest Eesti Põlevkivis. Lootust, et talvekool saab suvekooli kõrval eluõiguse, annab osalejate positiivne hinnang üritusele.

Nagu eespool viidatud, viidi aasta tagasi läbi seltsi V konverents, kus põhiteemaks olid olümpiamängud. Seltsi liikmed on osalenud ka teistel konverentsidel. Kaalukam kahtlemata ISHPESI (rahvusvaheline kehalise kasvatus ja spordi ajaloo ühing) IX kongress Kölnis 2005. aasta septembris, kus seltsi esindas kolm liiget: Daimar Lell, Enn Mainla ja Mati Tolmoff, kellest kaks esimest tegid ka ettekanded. Aeg on ilmselt ka Eestis jälle rahvusvahelist spordiajaloolaste seltskonda võõrustada, sest 2001 Pühajärvel toimunud Põhja- ja Baltimaade spordiajaloo konverentsi pole leedulased (2003) ja lätlased (2005) suutnud küll korraldada, kuid 2007 oleks jälle Eesti kord.

Kahjuks peab tõdema, et siiski kõigi planeerituga ei tulnud juhatuse toime. Oma lehekülje saamine ESM koduleheküljel on endiselt takerdunud muuseumi kodulehe ümberkorraldamise viibimise taha, kuid lühiinfot spordimuuseumis toimuvatest seltsi üritustest saab praegugi muuseumi kodulehelt ja teistest infokanalitest tänu muuseumi arendusdirektori Daimar Lelle abile.

Endiselt ei saa eriti kiidelda koostöö üle spordiliitudega, sest pole suudetud millegagi mõjutada neid oma ajaloo uurimist elavdama. Ka EOK ja ESAS-i koostööleping pole loodetud hoogu spordi-organisatsioonidele lisanud.

Selts on omapoolsete lepingupunktide täitmist tõsiselt võtnud. Nii on paljude Tallinna osakonna liikmete ühistööna koos esimene osa Eesti spordi aastaraamatust 1940–1955. Juhan Mandrel ja Rein Järval on valmimas käsikiri NSVL meistrivõistluste medalivõitjate kohta. Ja möödunud kaks aastat on andnud spordisõbra raamaturiulile nii mõnegi kena väljaande, kus osaliseks tavaliselt ikka mõni seltsi liige.

Juba tavapäraseks saanud nobedusega on Juhan Maidlo taktikepi all kokku pandud Eesti Spordi aastaraamatud 2003 ja 2004. Ka Kalevi ajalooramatute sari sai 4. raamatu „Võimlemine“ läbi täiendust tänu Juhan Maidlo oskusele

erinevad inimesed ühise eesmärgi nimel tööle panna. Vladimir Zulin pani kokku omal ajal Eesti sporti oluliselt mõjutanud kooli ajaloo – „Tallinna Kehakultuuri Tehnikum 1945–1955“. Aarand Roos tõi meile lähemale võõrsile sattunud sportlaste elu „Ära tule siia meistritiitlit kaitsma – Aleksander Kreegi lugu.“ Ilmus Rein Pajuri teine raamat – „Poksimeistrid“. Spordimuuseumi treenerite sari sai täiendust Mai Luige (koos Selma Teesaluga) koostatud raamatuga „Erna ja Herbert Abel. Suusatamine kogu elu.“ Üha kasvava produktiivsusega Tiit Lääne sulest ilmus „Magnetkätega mees. Eesti kuldväravavahi Evald Tipneri lugu.“, „Katkenud võidusõit. Profirattur Lauri Ausi lugu.“ ja raamatud kolmest olümpiavõitjast: Jaan Talts, Jaak Uudmäe ja Aavo Pikkuus. 2003. aasta jõuluks ilmus Tiit Lääne ja Tiit Kuninga kooostöös olümpiamängude viieköitelise ajaloosarja esimene osa (1896–1916), 2004 teine raamat (1920–1944) ja varsti on oodata ka kolmandat (1948–1972). Aare Oja ja Erlend Teemägi olid ühed autoritest, kes koostasid mahuka statistikakogumiku „Eesti kergejõustik. Edetabelid läbi aegade“. Värskest on ilmunud Kaljo-Mihkel Johannese koostatud „Eesti matkamise kronoloogia“. Ja ega kõiki väljaandeid ei jõuagi üles lugeda, kus mõni seltsikaaslane oma panuse on andnud.

Rääkida tuleb ka seekord finantsprobleemidest. Seltsi tegevus oleks olnud mõeldamatu ilma Eesti Kultuurkapitali toeta. Aastal 2004 saadi projektidele katet 42000 ja 2005 – 33000 krooni. Laekus ligi 1700 krooni toetussummasid, mida lahkelt annetasid pr. Aime Pärnakivi ning kanadalased Helgi Pedel ja Hans Moks. Kui see eeskuju innustaks järgima, siis ei oleks ka seekord vaja jälle kurta, et liikmemaksud laekuvad endise visadusega.

Lõpetuseks kiitus kõikidele neile agaratele seltsiliikmetele, kes on võtnud üritustes osa ja näidanud ka initsiatiivi spordiajaloo edendamisel. Suur tänu ka spordimuuseumi töötajaile, kes seltsi ettevõtmisi on toetanud ja teistele kaasaaitajaile, kellega kahe aasta jooksul koos seltsi tegemisi on korraldatud.

Nagu on saanud traditsiooniks, igal aastakoosolekul tunnustatakse ESAS auliikme staatusega kedagi, kes on spordiajalukku sügavama jälje jätnud.

Juhatus otsusel pakkus Enn Mainla üldkogule välja auliikme kandidaadiks mehe, kes viiskümmend aastat tagasi huvitus tõsiselt Georg Lurichist ja atleetikast, on ka temast kokku seadnud kolm trükist, kirjutas raamatu ka teisest atleedist Georg Hackenschmidtist ja vahendas eesti keelde raamatu Aleksander Abergist, oli riikliku staatuse saamisel mõni aasta ka spordimuuseumi direktoriks ja hiljemgi alati aktiivselt muuseumi tegemistes osalenud – ESAS-i asutajaliikme Olaf Langsepa.

Koosoleku ühehäälsel heakskiidu järel sai värske **Eesti Spordiajaloo Seltsi auliige Olaf Langsepp** vastava tunnistuskirja.

Juhatus otsusel said seekord kiidutunnistused **Aime Tobi ja Aarand Roos**. Tänukirjad aktiivse tegevuse tähisena said **Mai Luik, Ölme Trisberg, Kaljo-Mihkel Johannes, Rein Järva, Tiit Lääne, Juhan Maidlo, Juhan Mandre, Rein Pajuri, Heino Sisask ja Erlend Teemägi**.

Kiita saanud seltsikaaslased (vasakult: Vambola Rimmel, Erlend Teemägi, Aime Tobi, Olaf Langsepp, Õilme Trisberg, Rein Järva, Mai Luik ja Juhan Maidlo

Tallinna osakonna esimees **Rein Järva** esitas kaasaruaande (vt. eespool lk. 9-12), mille lõpetas üleskutsega seltsi liikmetele kirja panna ka oma isiklik spordilugu.

Revisjonikomisjoni aruande esitas komisjoni esimees **Mai Luik**.

Ettekandjatele küsimusi ei olnud ja aruanded kinnitati ühehäälselt.

Enn Mainla luges kuulajatele ette EOK asepresidendi Andres Lipstoki vastuse Seltsi pöördumisele Eesti Spordilehe säilitamise asjus, millest selgub, et Päevalehega liitumine on majanduslikel kaalutlustel otsustatud, kuid siiski ei välistata võimalust soodsamates oludes iseseisva lehe juurde tagasi pöörduda.

Sõna võttis **Mati Mark**, kes tegi ettepaneku pöörduda Kultuuri- ja spordiministeeriumi poole regulaarse toetuse saamiseks ESAS-i tegevusele ja pakkus ennast juhtima töörühma, kes sellise taotluse esitaks. Koosolek **otsustas** ettepanekut toetada ja valis töörühma veel **Valdur Tammingu, Juhan Maidlo ja Lembit Koigi**.

Järgnesid valimised. Seltsi esimehe ainsaks kandidaadiks esitati **Enn Mainla**, kes 63 poolthäälega valitati tagasi ESAS-i esimeheks. Seltsi juhatus otsustati taas valida 7-liikmelisena, kuhu kuulub ka äsja valitud esimees. Kuueks ülejäänud kandidaadiks esitati **Juhan Maidlo, Rein Järva, Ille Palm, Tiit Lääne, Rait Männik ja Paul Kuldkepp**, kes ka kõik said 63–64 häält. Revisjonikomisjoni kandidaatideks esitati **Mai Luik, Endla Peets ja Õilme Trisberg**, kes ka ametisse valiti.

Peale vaheaega järgnesid ettekanded.

Enn Mainla rääkis teemal „80 aastat Eesti Kultuurkapitali Kehakultuuri Sihtkapitali asutamisest“. Ettekandja kasutas ülevaate koostamisel Aksel Tiigi materjale, kes on varem uurinud sama teemat. Ettekannet täiendas Mati Mark, kes rääkis meenutuste korras lühidalt Eesti Kultuurkapitali kehakultuuri ja spordi sihtkapitali taasloomise vaevadest.

Mati Mark tegi oma ettekandes tagasisivaate Tallinna olümpiaregatile 25 aastat hiljem. Kõneleja meenutas emotsionaalselt oma tööd olümpia ettevalmistamise osakonna eesotsas ja kurioosseid seiku sellega seoses.

Rait Männik esitas olümpiavärvides nägemusi poisipõlvest. Ettekande sisuks olid lapsepõlvemälestused seoses Moskva olümpiamängudega, millele autor lisas huvitavaid fakte, mida ta sai teada palju aega hiljem.

UUS JUHATUSE ESIMENE KOOSOLEK

Äsja valitud uue juhatuse esimesel koosolek toimus kohe ettekandepäeva lõppedes. Päevakorras oli juhatuse liikmete ülesannete jagamine. Otsustati, et seltsi esimehel **Enn Mainla** on abiks kaks aseesimeest: Tallinna osakonna esimees **Rein Järva** ja **Paul Kuldkepp**. Teadussekretärina jätkab **Juhan Maidlo** ja kirjatoimetajana **Ille Palm**. Ka ülejäänud vanade liikmete ülesanded jäid endiseks: **Rait Männik** laekahoidja ja noortetöö korraldaja ning **Tiit Lääne** hooleks on pressiga suhtlemine.

Otsustatakse ilmutada Teatajas järgmise aasta tegevuskava projekt, mille kohta oodatakse arvamusi ja ettepanekuid kuni jaanuarikuu seltsipäevani. Siis tuleb juhatus uuesti kokku ja kinnitab 2006. aasta tegevuskava.

NOORAJALOOLASTE KONVERENTS

2.–3. detsembril toimus Eesti Spordimuuseumis II Balti noorajaloolaste olümpia- ja spordiajaloo konverents.

Noorte ajaloolaste olümpia- ja spordiajalooalast uurimistegevust edendama mõeldud konverentsil esinesid uurijad mitmest riigist: Lätist, Soomest, Saksamaalt. Kahe päeva jooksul käsitleti äärmiselt erinevaid temavaldkondi – vaatluse all on eri riikide (Eesti, Läti, Soome) spordiajalugu puudutavad teemad, samuti mitmed globaalsemad spordi ajalugu mõjutanud probleemid – doping, amatörisminprobleem, külm sõda ja poliitika ning ka üksikisikud spordis (Georg Lurich, Pierre de Coubertin).

Konverentsi korraldajateks olid Eesti Spordimuuseumi kõrval Tartu Ülikooli Kehakultuuriteaduskond ja Eesti Olümpiaakadeemia. I Balti noorajaloolaste olümpia- ja spordiajaloo konverents toimus Eesti Spordimuuseumis 2003. aasta novembris.

KOHTUMINE EESTI AASTA ISAGA

Ille Palm

ESASi seltsipäeval 7. detsembril 2005 oli Eesti Spordimuuseumi tulnud kohtuma Eesti Aasta Isa Jaan Sillaga 25 inimest. Kohtumise avas Daimar Lell.

Jaan Sild rääkis Aasta Isaks valimisest ja sellest, et tunneb muret eestlaste elujõu üle, mida ei leia enam üles.

Olles lapsena 1949. aastal Siberisse küüditatud, sai ta sealt tagasi alles 1955. aastal. Käis seejärel Türil koolis ja hakkas seal ka sportima, harrastades suusatamist ja jooksmist. Samade aladega tegeles ka hiljem Eesti Põllumajanduse Akadeemias õppides ja saavutas silmapaistvaid tulemusi.

Kuulama tulnud kursuse- ja spordikaaslased meenutasid ühiseid sündmusi ja tehti pilt 1965. aastal Tallinn-Keila-Tallinn suusamaratoni võitnud EPA võistkonnast, mille liikmed olid kõik kohal.

Soojalt ja uhkelt rääkis Jaan Sild oma viiest pojast, kõige rohkem Sixtenist kui edukast sportlasest.

Kohtumine oli huvitav ja südamlük.

*Tallinn-Keila-Tallinn suusamaratoni 1965. aastal võitnud EPA meeskond
40 aastat hiljem: Tõnu Luik, Jaan Sild, Tarmu Vilu ja Lembit Pettai*

VÄLIS-EESTI SPORDI KAARDISTAMINE

Sellise nimetuse on saanud Eesti Spordimuuseumi ja Eesti Spordiajaloo Seltsi ühisprojekt talletamaks laia maailma paisatud eestlaste sporditegevust. Eelmisel aasta algas see Kanada eestlaste juures ja kogutud sporditrofeedest oli

muuseumis mitu kuud avatud näitus. Kultuurkapitali toel oli seekord 7.–12. detsembrini Rootsis Eesti Spordimuuseumi teadussekretär Kalle Voolaid ja juhtivteadur, ESAS-i esimees Enn Mainla.

Kohtumisel Stockholmi Eesti Majas tutvustas Kalle Voolaid Eesti Spordimuuseumi tegevust ja Enn Mainla Eesti Spordiajaloo Seltsi eesmärke. Rootsi Eestlaste Liidu raamaturiiulisse jäid kõigile lugeda spordimuuseumi trükised ja ka Toimetiste viis numbrit.

Vestlusringis Stockholmi Eesti Majas on (vasakult) Rein Tartem, Lembitu Reio, Enn Mainla, Udo Tohver ja Jaan Sepp

Visiidi muutis viljakaks ja eriti meeldivaks Ulla Paljasmaa igakülgne abi, kes andis ka täiendust fotode, dokumentide ja auhindade näol oma abikaasa onu Ago Neo varem üleantud kollektsioonile.

1943. aastal Estonia jalgpallimeeskonnas Eesti meistriks tulnud Jaan Sepp tutvustas oma teist lemmikala – poksi – kogutud filmilintidelt ja fotodelt. Tal on ka kaadreid Anton Raadikust, kellest ta koos Juhan Maidloga on ju raamatu kirjutanud. Juttu jätkus terveks õhtuks ja palju huvitavat talletati helikandjale. ESAS liikmena on ta oma mälestusi ka kirja pannud ja nüüdki andis ta üle täiendust.

Külastati ka Gustav Sule poega Rein Sulet, kes on samuti päris heal tasemel oda visanud ja veel nüüdki aktiivselt spordiga tegeleb, nimelt tennise ja golfiga. Rein Sule loodab, et nüüd pensionärina saab teoks teha ammuse soovi kaasa elada Gustav Sule mälestusvõistlustele ja lubas siis suvel kaasa tuua ka spordimuuseumi näitusele rahvale vaadata isa auhindu ja medaleid, mis olid praegu aukohal tema koduses muuseumitoas. Ajaloo- ja talletamishuviga meest ei olnud vaja pikalt veenda ja nüüd on Eesti Spordiajaloo Seltsil uus välisliige.

ESAS-i uued välisliikmed Rein Sule (vasakul) ja Udo Tohver

Selts sai juurde teisegi välisliikme. Idla võimlemisrühmas tegutsenud, Rootsi koondises korvpalli mänginud ja kehalise kasvatuse õpetajana leiba teeninud Udo Tohver andis üle oma auhindu ja fotosid. Ka tema tegeleb nüüdki veel tennisega Stockholmi Eesti Tenniseklubis SET.

SET-i sümbolikat ja materjale selle tegevusest andis üle klubi üks eestvedajaid Rein Tarmet.

Veel mitmed kontaktid, kohtumised ja kokkulepped lubavad loota, et muuseumisse jõuab veel täiendavat infot ja materjale Rootsi eestlaste sportimise kohta. Vajalik on muidugi vahetuid kontakte jätkata ja plaanis on jõuda ka Rootsi teistesse eestlaste asualadele.

KOHTUMINE KÜMNEVÕISTLEJATEGA

Eesti kümnevõistlejad seavad kõrgeid sihte 2008. aasta Pekingi olümpiamängudeks. See selgus 14. detsembril spordimuuseumis toimunud kohtumisel. Spordisõpradega olid vestlema tulnud 2005. aasta Euroopa superkarika võitjad Mikk Pahapill, Madis Kallas, Andres Raja, Päärn Brauer ning treenerid Tõnu Kaukis, Andrei Nazarov ja Holger Peel.

Külalised tutvustasid iseend, vastasid arvukatele küsimustele lemmikalade, vigastuste, õnnestumiste ja ebaõnnestumiste, võistluspinge ning -taktika kohta. Holger Peel, kes on ka tuntud statistik, tegi võrdlevaid tagasivaateid Eesti ja

maailma kümnevõistluse ajalukku. Tõnu Kaukis kõneles ka treenerite probleemidest, samuti võrdles ta tänaseid võistlustingimusi ja treeningmetoodikat nõukogudeaegsetega.

Oma sihtide ja eesmärkide tutvustamisel olid sportlased tagasihoidlikud. Kuulajail õnnestus siiski teada saada, et kaugemas perspektiivis loodetakse häid tulemusi saavutada 2008. aasta Pekingi olümpiamängudel. Järgmisel aastal on aga kindel plaan võita meeskondlikult kolmandat korda järjest Euroopa karikavõistlused.

Kümnevõistlejad ja nende treenerid tutvusid ka spordimuuseumi püsinäituse ning fondihoidlatega.

Kümnevõistlejad spordimuuseumis (vasakult): Holger Peel, Andrei Nazarov, Tõnu Kaukis, Päärn Brauer, Mikk Pahapill, Andres Raja ja Madis Kallas

OLÜMPIATULE TÕRVIK SPORDIMUUSEUMIS

Novembri lõpus Kreekas Olympias süüdatud Torino taliolümpiamängude tuli jõudis 7. detsembril Itaaliasse, kus 64 päeva kestval tõrvikuteatejooksul osaleb teadaolevalt vähemalt kolm eestlast. Neist esimesena sai 8. detsembril Itaalia pealinnas 300 meetrit tulega joosta Eesti Olümpiakomitee president Mart Siimann, kes kuulus 33 kutsutud aukülalise hulka. 17. detsembril kandsid La Spezias tuld Eesti Spordimuuseumi teadur Kaarel Antons ja ettevõtte Sandman peadirektor Jaan Koppel. 20. detsembril rääkisid kolleegidele oma värsked muljeid 300 m tõrvikuga jooksnud Kaarel Antons ja teda konkursil edukalt soovitanud ning teekonnal saatnud spordimuuseumi arendusdirektor Daimar Lell. Tulekandja riietust ja tõrvikut saab muuseumi vitriinis näha jaanuaris.

TEATMEMATERJALI KOGUMISE VÕISTLUS

Eesti Spordimuuseum koostöös Eesti Spordiajaloo Seltsiga kuulutab välja **XXIX spordiajaloolise teatmematerjali kogumise võistluse**.

Spordimuuseum on huvitatud töödest, mis käsitlevad spordiliitude, -ühingute, -seltside, -klubide ja kehakultuurikollektiivide ajalugu, kohalikku kehakultuuri- ja sporditegevust (linnas, maakonnas, alevis, külas jne.), spordibaaside väljaarendamist, väljapaistvate sportlaste, treenerite, spordijuhtide ja -aktivistide elu ja tegevust jms.

Enne Teist Maailmasõda tegutses Eestis mitusada spordiseltsi ja -osakonda, millest paljude kohta on andmed veel väga lünklikud või koguni puuduvad. Väga vajalikud on materjalid spordi-erialaliitude ja maakondade spordiliitude tegevuse kohta. Samuti ootavad sügavamalt käsitlemist Eesti Spordi Keskliidu, Eesti Olümpiakomitee, Kehakultuuri Sihtkapitali Valitsuse (ja nende juhtide) tegevus. Vajalikud on andmed noorte sportlikust vaba aja veetmisest, skautide-gaidide ja noorkotkaste-kodutütarde sportlikest ettevõtmistest, sporditööst koolides, kõrgemates õppeasutustes jne. Siiani on üsna lünklikult uuritud spordielu Eesti Kaitseväes, politseis, kaitseliidus, samuti tuletõrje-, hariduse-, karskus- ja teistes sporti oma tegevuse osaks pidanud seltsides.

Varasemat perioodi käsitlevate ülevaadete kõrval on teretulnud tööd traditsiooniliste spordiürituste (piirkondlikud spordimängud, mitmesugused jook-sud, orienteerumisüritused, suusamatkad-maratonid, auhinna- ja mälestusvõist-lused jne.) ja rahvaspordi tegevusmailt. Oodatud on ülevaated spordiföderat-sioonide ja -sektsoonide töö kohta mingil perioodil või valdkonnas. Nüüd, kus spordisüsteem on pöördunud tagasi 1940. a. katkenud rajajoontele, oleks viimane aeg fikseerida vahepealse viiekümne okupatsiooniaasta jooksul juhtunu (kes?, miks?, millal?, kus?, kuidas? jne.), et anda tõene hinnang sellele perioodile. Teata-vasti olid dokumentaalsed ja statistilised andmed sageli tegelikkust lakeerivad.

Ei tohiks tähelepanuta jätta ka viimast 15 aastat – taasiseseisvusaja sündmusi, sealhulgas spordialaliitude (taas-)loomist ja lülitumist rahvusvahelisse spordi-liikumisse, uute ja uuenenud spordiseltside ja -klubide tegevust, saavutusi jne. Värskest kirja pandud ülevaade on kindlasti täpsem kui aastate tagant meenutatu.

Dokumentaalsete uurimuste kõrval on hinnatud ka ainult isiklikele või kogutud mälestustele baseeruvat tööd.

Tööde maht ei ole piiratud. Masinkirja puhul ootame esimesi eksemplare. Arvutikirja puhul palume teksti ka flopikettal. Esitatu väärtust tõstavad illustratsioonid (joonised, skeemid jne.), hea vormistus ja lisamaterjalid (fotod, dokumendid, trükised, esemed jne.) antud teema kohta. Kõik materjalid jäävad muuseumi kogudesse. Paremate tööde autoreid premeeritakse.

Juhiste ja täpsema info vajadusel palume astuda kontakti Eesti Spordimuuseumiga aadressil Rüütli 15, 51010 Tartu, tel. 7300754 või 7300750, fax 7300763, E - mail: info@spordimuuseum.ee

Võistlustööde esitamise viimane **tähtaeg on 31. märts 2006. a.**

ÕNNITLEME 2006. AASTA JUUBILARE!

AKSEL TIIK	85	14. mail
ARNOLD ALMERS EINO RIITSALU	80	12. jaanuaril 28. jaanuaril
ÕILME TRISBERG VÄINO VIHERPÜÜ JUHAN UNGER VILLU OJASSALU ENDEL LÕKS AGNES SIRKEL ANTS PROMET	75	6. jaanuaril 18. jaanuaril 26. märtsil 5. aprillil 1. oktoobril 25. novembril 12. detsembril
JAAN AHI MERIKE RÕTOVA ARVO KRUUSMA	70	05. mail 19. augustil 23. novembril
ASTRID VELTSMÄÄ MATI MARK	65	11. veebruaril 9. märtsil
AARNE PETERSON VIIU REBANE VEEBER GUNNAR JOHANNES	60	9. mail 30. juunil 31. juulil
ILMAR VOLTRI	55	31. märtsil
ARTHUR RUUSMÄÄ	50	22. oktoobril
RIHO JÄRVELAINEN	40	8. mail

□ □ □ □ □ □ □

**Eesti Spordiajaloo Selts tänab Eesti Kultuurkapitali
seltsi tegevuse toetamise eest!**

□ □ □ □ □

**Kasutatud ESM kodulehel ilmunud materjale
Fotod Enn Mainla, Rait Männik ja Kalle Voolaid**

□ □ □

**Eesti Spordiajaloo Seltsi Teataja nr 36
koostas ja toimetas Enn Mainla**